norden

SEKTORPROGRAM

Näring, energi och regionalfrågor

Sveriges ordförandeskap i
Nordiska ministerrådet 2013

Näring, energi och regionalfrågor

Program för Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2013

ISBN 978-92-893-2463-2

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2012-778>

ANP 2012:778

© Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2012

Design: Jette Koefoed/Nordiska ministerrådet

Foto: s. 4 Image Source/Johnér Bildbyrå AB; s. 6 Andreas Kindler/Johnér;
s. 10 Johnér; s. 15 Ewa Ahlin/Johnér

Printed in Denmark

Nordiska ministerrådet

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Telefon (+45) 3396 0200

www.norden.org

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och är en viktig partner i europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet skall stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

SEKTORPROGRAM

Näring, Energi och Regionalfrågor

Program för Sveriges ordförandeskap
i Nordiska ministerrådet 2013

Förord

För att våra nordiska länder ska kunna vara långsiktigt konkurrenskraftiga behöver vi kunna förändra och förnya oss i takt med vår omvärld. Konkurrensen om investeringar, kunskap och kapital fortsätter att öka samtidigt som vi behöver möta stora samhällsutmaningar rörande bl.a. energi, åldrande och användning av naturresurser. Under det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet kommer vi att prioritera att möta flera av de gemensamma utmaningar våra fem nordiska länder står inför. På det näringspolitiska området vill vi bland annat tillvara möjligheter inom områden som innovation, gruvnäring och kulturella och kreativa näringar. Dessa viktiga frågor kommer också att aktualiseras i framtagandet av ett nytt nordiskt samarbetsprogram för innovations- och näringspolitiken från 2014 och framåt.

Inom det regionalpolitiska området prioriterar det svenska ordförandeskapet att fortsatt utveckla strategier för att möta det faktum att den nordiska befolkningen blir allt äldre. Vi vill bidra till en gemensam nordisk plattform för kunskapsuppbyggnad inom demografins område. Att vidareutveckla det gränsregionala samarbetet och dialogen med gränsregionerna är också viktigt, inte minst för arbetet med att riva gränshinder.

På det energipolitiska området prioriterar det svenska ordförandeskapet en fortsatt utveckling av den nordiska elmarknaden med särskilt fokus på att stärka den enskilde konsumentens ställning på elmarknaden. Att utveckla en gemensam nordisk slutkundsmarknad är en viktig del i detta arbete. Sverige vill också fokusera på energisektorns bidrag till minskad miljöpåverkan genom att utveckla samarbetet kring förnybar energi och energieffektivisering. Inom energiforskningen kommer Sverige ta initiativ till en diskussion om hur inriktningen för och omfattningen av den framtida nordiska energiforskningen ska se ut.

Annie Lööf
Näringsminister

Anna-Karin Hatt
It- och energiminister

Näring, Energi och Regionalfrågor

Näringspolitik

På näringspolitikens område kommer det svenska ordförandeskapet att arbeta vidare med det nordiska samarbetsprogrammet för innovations- och näringspolitiken, som innehåller bl.a. sex fyrtornsprojekt:

- Nordiskt innovationsforum
- En gemensam nordisk CSR-strategi
- Kunskapscenter för entreprenörskap
- Klimatvänligt byggande – Nordic Built
- Strategisk global marknadsföring och kommunikation av nordisk cleantech kluster och kompetenser
- Innovation genom offentlig upphandling och regleringar

Det svenska ordförandeskapet kommer vidare att följa upp och tillsammans med övriga berörda verka för fortsatta framsteg även för andra igångsatta projekt och åtgärder, bl.a. inom ramen för det av statsministrarna initierade arbetet med grön tillväxt.

Nytt nordiskt samarbetsprogram

Eftersom det nuvarande nordiska samarbetsprogrammet för innovations- och näringspolitiken löper ut 2013, ska under det svenska ordförandeskapet ett nytt samarbetsprogram för innovations- och näringspolitik från 2014 och framåt arbetas fram och beslutas om. Det kommer naturligtvis att vara ett stort fokus på detta arbete under ordförandeskapet.

Som ett viktigt led i nyss nämnda arbete kommer en större konferens om Nordens framtida näringspolitik att anordnas i Stockholm i mars 2013, med deltagare från departement, myndigheter, organisationer och andra intressenter. Konferensen förväntas ge värdefulla inspel till det fortsatta arbetet med att skapa ett nytt nordiskt samarbetsprogram för innovations- och näringspolitiken.

Bland frågorna som kommer att aktualiseras under det svenska ordförandeskapet, inom ramen för arbetet med framtagandet av ett nytt nordiskt samarbetsprogram för innovations- och näringspolitiken eller i andra sammanhang, kan följande nämnas.

Utmaningsdriven innovation

Det svenska ordförandeskapet kommer att lyfta fram frågan om utmaningsdriven innovation. Vi i Norden, liksom flera andra länder runt om i världen, står inför ett flertal samhällsutmaningar, kopplade bl.a. till miljö, energi, ohälsa och åldrande, naturresursanvändning, samhällssäkerhet, vatten- och livsmedelsförsörjning, m.m. Dessa utmaningar är drivkrafter för nya lösningar för hållbarhet i bred bemärkelse, samtidigt som de innebär affärsmöjligheter. Det rör sig om tvärsektoriella utmaningar som förutsätter samverkan mellan samhällssektorer, kunskapsområden och över nationsgränser. De nordiska ländernas utvecklade välfärdsystem och förhållandevis starka fokus på hållbarhet i alla aspekter gör dessa utmaningar särskilt lämpade för nordiska samprojekt.

Gruvnäringen

Den expanderande gruvnäringen kommer att vara ett annat fokusområde för det svenska ordförandeskapet. Efterfrågan på metall och mineral är stark och tillväxten inom gruv- och mineralnäringen skapar sysselsättning. De nordiska länderna delar i hög grad samma geologiska potential och möjligheterna att finna brytvärda mineraliseringar i Norden är goda. Ett Network of Expertise, NordMin, ska etableras under 2013 med centrum vid Luleå tekniska universitet. Syftet med NordMin är att stärka den nordiska gruv- och mineralnäringens konkurrenskraft och synliggöra näringens betydelse för grön tillväxt i Norden och i Europa. NordMin kommer att arbeta med hela värdekedjan inom gruvnäringen – från prospektering till återvinning och resurseffektivitet, samt med näringsutvecklingsfrågor såsom företagens sociala ansvar (CSR), jämställdhet och kompetensförsörjning.

Kulturella och kreativa näringar

De nordiska länderna samarbetar kring kulturella och kreativa näringar sedan ett antal år. Genom att fortsatt driva frågor som rör dessa näringar tillsammans på nordisk nivå kan vi skapa bättre kunskap, större nätverk och även stimulera en gemensam nordisk marknad för kulturella och kreativa näringar.

Övriga frågor

Andra frågor som kan vara av intresse att belysa närmare under det svenska ordförandeskapet är möjligheten till förenklingar för företag, där lösningar avseende gränshinderproblematik, t.ex. på byggområdet, sedan tidigare är en betydande nordisk fråga, och finansieringsfrågor, bl.a. för små företag i tidiga skeden.

Konkreta aktiviteter

Bland konkreta aktiviteter inom näringspolitikens område under det svenska ordförandeskapet kan nämnas:

- Framtagande av ett nytt nordiskt samarbetsprogram för innovations- och näringspolitiken från 2014 och framåt
- Konferens om Nordens framtida näringspolitik den 5–6 mars 2013 i Stockholm
- Etablerande av ett Network of Excellence, NordMin, inom gruvnäringen, med centrum vid Luleå tekniska universitet

Energipolitik

Under det svenska ordförandeskapet 2013 kommer samarbetet att vidareutvecklas i enlighet med handlingsprogrammet för det nordiska energisamarbetet. Programmet utgår från målet att det nordiska energisamarbetet ska bidra till en stabil och säker energiförsörjning, uthållig tillväxt och välfärd för ländernas invånare. Inom denna ram har Sverige följande prioriteringar:

- Stärka konsumentens ställning på elmarknaden
- Vidareutveckla samarbetet om förnybar energi och energieffektivisering
- Inleda en diskussion om inriktningen på den nordiska energiforskningen i framtiden

Det nuvarande handlingsprogrammet för energisektorn löper ut 2013, så under det svenska ordförandeskapet ska ett nytt program färdigställas för perioden 2014–2017.

Den nordiska elmarknaden

Samarbetet om den nordiska elmarknaden är kontinuerligt föremål för utveckling avseende leveranssäkerhet, konkurrens och effektivitet vilket i slutändan ska resultera i ökad konsumentnytta. Sverige vill därför under sitt ordförandeskap fortsätta det arbete som energiministrarna initierat med att identifiera förbättringsförslag på elmarknaden och speciellt fokusera på att stärka konsumentens ställning på elmarknaden.

Arbetet med att utveckla en gemensam nordisk slutkundsmarknad är viktigt i syfte att uppnå ökad effektivitet, större utbud och bättre service till konsumenterna. Det är även angeläget med tanke på nya EU-regler, såsom det tredje inre marknadspaketet och krav på bland annat smarta mätare och ökad konsumentnytta.

Andra frågor som prioriteras och som kan vara till nytta för konsumenterna är hantering av överföringsbegränsningar i elnätet (flaskhalshantering) mellan länder ur ett nordiskt och europeiskt perspektiv. Betydelsefullt är att de metoder som används för flaskhalshantering inte är i strid med den inre marknaden och att den metod som används i Norden, elområden, är optimerad ur ett nordiskt perspektiv. Därutöver bör fokus läggas på den framtida elförsörjningen i ljuset av att den gemensamma elmarknadens växer alltmer geografiskt.

Förnybar energi och energieffektivisering

Norden har goda naturliga förutsättningar och bra tillgång på förnybara energikällor i form av bl.a. vattenkraft, vindkraft och bioenergi.

Tillsammans med ambitiös politik och kraftfulla styrmedel har detta gjort regionen till ledande inom förnybar energi, såväl inom EU som globalt.

Inom förnybar energi är utformning av EU:s klimat- och energipolitiska ramverk efter 2020, där överväganden om förnybar energi ingår, en strategisk fråga. En delfråga som är särskilt intressant i det nordiska perspektivet är utvecklingen av de s.k. samarbetsmekanismerna i EU:s förnybartdirektiv. Den svensk-norska elcertifikatmarknaden som startade 1 januari 2012 är det första exemplet på tillämpning av mekanismerna i EU. Mekanismerna kan, om efterfrågan finns, även innebära en möjlighet för de Nordiska länderna att utveckla sin förnybara energi och få betalt för det, samtidigt som andra länder kan nå sina mål för förnybart och minskad klimatpåverkan.

För att det nordiska energisystemet ska nå sina högt ställda mål för förnybar energi är en ökad användning av hållbart producerad bioenergi nödvändig. Det nordiska samarbetet kan fylla en viktig funktion då den för hela Norden viktiga frågan om EU:s hållbarhetskriterier ska behandlas.

Samarbetet runt energieffektivisering fortsätter med främsta inriktning förberedelse och genomförande av EU-strategier och direktiv där den gemensamma nordiska nyttan är mest tydlig.

Energiforskning

Satsningar på energiforskning är viktiga för att de nordiska länderna ska kunna ta en ledande position inom innovation och grön tillväxt. Arbetet i Nordisk energiforskning kommer under det svenska ordförandeskapet att fortsätta i linje med institutionens program för perioden 2010–14.

Sverige vill som en förberedelse inför 2014, då ett program för nordisk energiforsknings nästa fyraårsperiod ska tas fram, inleda en diskussion dels om vad forskningen har gett för resultat och hur dessa tagits om hand, dels om hur inriktningen och omfattningen av den nordiska energiforskningen ska se ut i framtiden.

Konkrete aktiviteter

Under 2013 ska Sverige genomföra följande konferenser:

Hantering av överföringsbegränsningar i elnätet mellan länder ur ett nordiskt och europeiskt perspektiv

Sverige delades den 1 november 2011 in i fyra elområden. Sedan tidigare är Norge indelat i fem elområden, Danmark i två och Finland är ett elområde. Konferensen ska belysa frågan om indelningen i elområden är utformad från ett nordiskt eller utifrån ett nationellt perspektiv och om den valda indelningen leder till maximal konsumentnytta. Ett mindre antal områden skulle i större utsträckning underlätta möjligheterna för elhandelsföretag att prissäkra sig för områdesskillnader, vilket i slutändan skulle vara till nytta för konsumenten. Konferensen kommer också att bland annat behandla de metoder för lösning på överföringsbegränsningar som används i de länder som de nordiska länderna är sammanlänkade med och belysa frågan om dessa metoder kan anses vara i enlighet med den inre marknaden.

Elförsörjningen på en växande elmarknad

Det geografiska område som kan betraktas som en gemensam elmarknad växer från år till år. Hur detta kommer att påverka den nordiska elmarknadens utveckling behöver analyseras. Kostnadsutvecklingen för olika typer av ny elproduktion kommer, tillsammans med prisskillnader och övriga ramvillkor (exempelvis skatteregler) mellan olika delar av den nordiska/nordeuropeiska elmarknaden, att bli avgörande för hur det nordiska elproduktionssystemet kommer att vara sammansatt. Utvecklingen av elnät såsom överföringsförbindelser mellan länder är en central aspekt. På nordisk nivå kommer det dessutom att byggas mycket förnybar elproduktion de kommande åren med åtföljande krav på nätutbyggnad och reglermöjligheter. En kraftigt ökad utbyggnad av vindkraft även på kontinenten kan öka efterfrågan på nordisk reglerkraft (svensk/norsk vattenkraft).

Konferensen syftar till att öka medvetenheten om föränderligheten hos elmarknaden för att kunna skapa bättre underlag för energipolitiken. Det är viktigt att se vilka möjligheter samt begränsningar som den pågående utvecklingen ger. Målet är en effektiv nordisk marknad för el som bidrar till att skapa tillväxt.

Nya lösningar för Nordens energisystem

Konferensen ska synliggöra samarbetet kring energiforskning och uppnådda resultat samt utgöra en förberedelse inför arbetet under 2014, då ett program för ny fyraårsperiod för Nordisk Energiforskning (NEF) ska utarbetas. Konferensen ska bygga på halvtidserfarenheter från innevarande forskningsprogram samt från Toppforskningsinitiativets energirelaterade delar och även ta tillvara på resultaten från projektet Nordic Energy Technology Perspectives. Konferensen kommer att behandla NEF:s roll både utifrån resultat som uppnåts och utifrån behov och förväntningar för framtiden. Relationer till de olika gruppernas arbete, till EU, IEA och andra fora kommer också att tas upp, liksom relationen till andra nordiska initiativ som de om grön tillväxt och globalisering, t.ex. bioekonomi och energi och transport.

Regionalpolitik

En viktig målsättning på det regionalpolitiska området under Sveriges ordförandeskap är att åstadkomma en god start för genomförandet av det nya regionalpolitiska samarbetsprogram som beslutades av MR-NER 2012. Programmet gäller för verksamheten inom ÄK-R under de kommande fyra åren och respektive tema kommer att utgöra innehåll för en arbetsgrupp:

- Bidra till en regionalt hållbar välfärdsutveckling (demografi).
- Främja en hållbar regional utveckling i Arktis
- Främja en grön tillväxt i alla regioner.

Gränsregionalt samarbete och arbete med att riva gränshinder är centralt inom alla delar av programmets genomförande.

Demografi

Demografi är ett centralt tema inom ramen för det regionalpolitiska samarbetsprogrammet. Under 2012 startade ÄK-R ett nordiskt projekt med syfte att samla konkret kunskap om hur demografins utmaningar kan hanteras med hjälp av ett strategiskt utvecklingsarbete. Projektet har hittills resulterat i en handbok som bland annat innehåller 150 exempel på hur man kan arbeta med demografifrågor samt interaktiva kartor där regioner och kommuner kan se hur de ligger till avseende bland annat demografisk struktur och sårbarhet. Fyra regionala workshops har genomförts i de nordiska länderna för att sprida och vidareutveckla handboken. Det finns nu ett stort behov att fortsätta erfarenhetsutbyte och kompetenshöjning genom att nyttja och sprida detta underlag. Demografiprojektet omfattar även ett program för utlysning av projektmedel. Syftet är att främja innovativa lösningar och strategier kring regioners och kommuners hantering av demografiska utmaningar.

Sverige har under sitt ordförandeskap för avsikt att fortsätta att vidareutveckla arbetet med strategier för att möta demografins utmaningar och ta tillvara dess möjligheter.

Gränsregionalt samarbete

EU:s sammanhållningspolitik är genom strukturfonderna det viktigaste finansiella instrumentet för gränsregionalt samarbete i medlemsländerna Danmark, Finland och Sverige. Det nordiska samarbetet är också en

viktig ingång till EU:s regionalpolitik för Färöarna, Grönland, Island, och Norge. Regionalstödsriktlinjerna definierar handlingsutrymmet för regionalpolitiska stöd, företagsinvesteringar, differentierade sociala avgifter, transportstöd, etc. Dessa regler är gemensamma för EU/EES-länder. Under 2012/2013 kommer de viktigaste premisserna för nästa programperiod (2014–2020) att sättas, både när det gäller strukturfonder och regionalstödsriktlinjer.

Konkrete aktiviteter:

- En uppstartskonferens för samarbetsprogrammet den 27 februari 2013 för att samla relevanta personer och inspirera till en god start på samarbetsprogrammets genomförande.
- Upprättande av en gemensam nordisk plattform för hantering av regionala demografiska utmaningar.
- Vidareutvecklande av arbetet med att ta fram strategier, verktyg och goda exempel för hur man kan möta de demografiska utmaningarna och ta tillvara dess möjligheter.
- Seminarium för erfarenhetsutbyte och summering av vunna resultat utifrån genomförda satsningar inom demografi.
- Ett seminarium om det gränsregionala samarbetet inför kommande strukturfondsperiod.

Kalendarium 2013

Ministermöten och konferenser

27–28 februari:	Konferens om Det regionalpolitiska samarbetsprogrammet.
05–06 mars:	Konferens om Nordens framtida näringspolitik i Stockholm
19–20 mars:	Informellt ministermöte för bostadsministrarna om gränshinder inom byggområdet i Kiruna.
Maj:	Konferens om Elförsörjning på en växande elmarknad.
Hösten:	Konferens om Energiforskningen i framtiden.
September:	Konferens om Gränsregionalt samarbete i Stockholm
September:	Konferens om Hantering av överföringsbegränsningar på elmarknaden i Stockholm
17–18 oktober:	Ministerrådsmöte (MR-NER) i Stockholm

Ämbetsmannakomitémöten

Februari:	ÄK-N i Köpenhamn
Februari:	ÄK-E i Köpenhamn
27–28 februari:	ÄK-R
Mars:	ÄK-N i Stockholm
April:	ÄK-E
04 juni:	ÄK-N, ÄK-R och ÄK-E i Stockholm
September:	ÄK-N i Köpenhamn
September:	ÄK-E i Köpenhamn
17–18 oktober:	ÄK-R i Stockholm
November:	ÄK-E i Köpenhamn
December:	ÄK-N i Köpenhamn
5–6 December:	ÄK-R i Stockholm

norden

Nordiska ministerrådet

Ved Stranden 18
DK-1061 København K

www.norden.org

REGERINGSKANSLIET

Näringsdepartementet

Ytterligare information om
Sveriges ordförandeskap i
Nordiska ministerrådet fås på
www.regeringen.se/norden2013

**Kontaktuppgifter för
ordförandeskapet:**

Näringsdepartementet
SE-103 33 Stockholm
Sverige
Telefon (växel):
+46 8 405 10 00